

Ukázka podrobného rozepsání autorského výtvarného zadání

Autor: Mgr. Eva Nováková
Obsah: Didaktika výtvarné výchovy
Pracoviště: Katedra výtvarné kultury PF UJEP

Zdůvodnění výběru:

Petr Nikl je mým oblíbeným umělcem, obdivuji intermediálnost v jeho tvorbě, je mi blízký jeho inspirační zdroj v dětství, fascinují mne jeho kresby a grafiky fantazijních zvířecích světů a jejich knižní zpracování (autorské knížky, doprovodná hudební CD).

Zátiší se intenzivně věnuji ve svém studiu, zajímá mne, jak ozvláštnit tradiční studijní zátiší tak, aby nebylo ustrnulé a nudné, jak do statického zátiší zapojit „procesualitu“ a jak výtvarná zadání zadávat tak, aby výsledné práce byly co nejvíce odlišné, ale přesto, aby se žáci naučili novým věcem a jejich tvorba je individuálně rozvíjela.

Navržená výtvarná práce spočívá ve vizuálním zachycení procesu – postupně nafukované nafukovací hračky kosatky.

Název:

„Nafukující se zátiší“

Věková kategorie: 9. ročník

Časové požadavky: 4 x 45min

Výtvarná technika: libovolná (tužka, uhlí, suchý pastel, pastelky, fixy, centropen, vodové a anilinové barvy)

Materiál a pomůcky: dataprojektor, výtvarné potřeby (viz Výtvarná technika), bílé čtvrtky formátu A1, nafukovací hračka

VÝKLAD + obrazová příloha: viz PREZENTACE

(forma prezentace, doplněno o aktivizační otázky, které vedou žáky k hlubšímu pochopení sledovaného tématu, porozumění zprostředkovaného díla, propojení s každodenním světem žáka, ...)

Přesahy

→ **do výtvarného umění:** tvorba Petra Nikla

→ **vizuální kultury:** designové hračky Libuše Niklové, které navrhovala v 70. a 80. letech 20. století, když pracovala pro firmu Fatra Napajedla. Pro dnešní generaci je růžový „delfín“ stejně typický, jako hračky paní Libuše pro děti z 80. a 90. let.

→ **mezioborovost:** DĚJEPIS, „RODINNÁ VÝCHOVA“ – vzhled hraček našich rodičů a prarodičů, jejich vizuální a materiálové proměny (dříve a dnes), HUDEBNÍ VÝCHOVA – K tvorbě je inspirující pustit hudební ukázkou Petra Nikla a sboru Lakomé Barky, například CD *Nebojím se smrtihlava* (2004), které bývá svou hravostí u menších dětí velmi oblíbené a podněcuje jejich spontánnost. Pro starší ročníky spíše pro zajímavost.

Motivace, přesné slovní zadání: *(jak úkol žákům přímo zadáte)*

Vášim úkolem je **zachytit proces postupného nafukování se, změnu tvaru**. To, jak se **z beztvaré hmoty stává konkrétní tvar**. Zachytit proměnlivost, **oblost, lehkost a vzdušnost nafukovací hračky**. Rozmyslete si pořádně, **jakou výtvarnou techniku zvolíte (můžete jakoukoli)**. Kdyby Vám chyběly výtvarné prostředky, stačí říci a pokud budu moci, ráda vám je dodám. *Jestliže chceme vystihnout lehkost nafukovací hračky, jakou techniku a jaké barvy určitě volit nebudeme?* (→ např.: práce s izolepami, geometričnost, ostré čáry, výraznou kresbu, černou barvu a tmavé odstíny). **Promyslete na začátku kompozičně svou práci, jednotlivých fází přifukování bude asi 5**, všechny zachycené fáze nemusí být stejně velké, nemusí být dělané jen jednou výtvarnou technikou. Rozmyslete si, odkud kam bude hračka narůstat, **zobrazení jednotlivých fází musí být propojené, nesmí vám vzniknout několik izolovaných obrázků vedle sebe!** Pokud se Vám některá fáze nebude vejít na čtvrtku celá, vůbec to nevádí.

Má někdo nějaké dotazy? Pusťte se do práce.

Je důležité zmínit, že **žáci zpočátku vůbec netuší, co ze zmuchlané beztvaré hmoty ležící před nimi na stole vznikne!** (Hádání a nejistota je jedním z motivací, základem volné tvorby. Žáci se necítí být svázaní, neví, co vznikne, tudíž nemohou říci, že to nakreslili špatně...)

Postup: *(stručně a v bodech)*

- 1) seznámení s tématem hodiny a jejími cíli
  - 2) výklad + aktivizační otázky
  - 3) výběr vhodné výtvarné techniky či kombinace technik
  - 4) výběr barevnosti
  - 5) kompoziční rozvržení na formátu čtvrtky
  - 6) výtvarné zachycení 1. fáze – zmuchlané hmoty (vystihnutí množství záhybů a jejich stínů)*
  - 7) postupné přifukování (cca po 15 min, po konzultaci se žáky) – výtvarné zachycení dalších fází (hračka se přifukuje cca 5x)*
  - 8) když je hračka zcela nafouklá, necháme žáky práci dokončit (co nestihli a mají potřebu dodělat)*
  - 9) výtvarné řešení pozadí (šetrné, důmyslná volba barevnosti) – upozornění, aby hlavní motiv hračky nezanikl*
  - 10) společná reflexe a hodnocení
- * průběžné individuální konzultace pedagoga se žáky

Cíle/výstupy: *(Co se žák naučil?)*

- Žák dokáže po předchozím výkladu vyjmenovat základní charakteristické znaky umělecké tvorby Petra Nikla.
- Žák je schopný na základně předchozích zkušeností volit vhodné vizuálně obrazné prostředky – výtvarné techniky, pro vystihnutí zamýšleného konceptu.
- Žák ve své tvorbě záměrně pracuje s kompozicí, své konání si uvědomuje a dokáže jej při hodnocení své práce popsat.

Práce s chybou: *(Jak můžeme od žáků předpokládat odbyté nebo prvoplánové řešení?)*

- Žák nezachytí proces postupného narůstání, nepropojuje jednotlivé zachycené fáze.
- Žák propracovává pouze jednu fázi nafukování, další nestíhá.
- Žák při závěrečné fázi překryje všechny ostatní, že nejsou ve výsledku vidět.
- Žák vůbec nestínuje, nezachycuje přibývajícím objem nafukovací hračky.
- Žák výtvarně nerespektuje tvarosloví nafukovací hračky, volí ostrost a temné barvy.

→ *abychom předešli těmto výtvarně „plytkým“ řešením, musíme zadání na začátku formulovat takovým způsobem, aby žáci věděli, že takové řešení je „špatné“ a mají se mu určitě vyhnout. Ve výtvarném zadání se musí objevit výtvarný problém, nad kterým žáci při své tvorbě musí přemýšlet.*

Formulace výtvarného problému: *(Nad čím musí žák výtvarně přemýšlet?)*

Žák volí adekvátní výtvarné techniky a prostředky pro dosažení zamýšleného celku. Žák musí zachytit proměnlivý (dynamický) proces ve statickém zobrazení. Žák si musí na začátku tvorby kompozičně rozvrhnout, jakým způsobem bude jeho ztvárnění hračky „narůstat“ (z jakého místa, jakým směrem, jak velké budou jednotlivé zachycené fáze). Žák při výtvarném ztvárnění postupného narůstání tvaru a nabývání objemu řeší, jak ztvárnit nastalou fázi, aby ale zcela nezamaloval fáze předchozí – pracuje ve vrstvách, využívá prolínání, vrstvení, průhled atd.

Forma hodnocení: *(Jak zajímavě/netradičně s žáky díla/tvorbu zhodnotíte?)*

Rozložení všech hotových žákovských prací na zem (máme jistý odstup od výtvarných prací), vidíme je v jejich celku – různorodá zpracování.

Každý žák pokládá tužku na práci, která ho osobně nejvíce zaujala (nikdo ne na svou!). Ptáme se, kdo má na své práci více než 10 tužek, více než 9, více než 8... až se hlásí žák „oceněn“ nejvíce tužkami od spolužáků. Ptáme se, kdo tam položil tužku – žáci se hlásí, každý říká, čím ho práce zaujala a proč zrovna ji hodnotí jako nejzajímavější (odpověď „*Se mi to líbí.*“ je nedostatečná, ptáme se „*Proč, co konkrétně se ti na tom líbí?*“).

Takhle si reflektujeme 3 nejlépe oceněné práce, vybíráme vždy 3 žáky u každé práce, aby řekli své zdůvodnění výběru.

Dále se můžeme ptát (ukážte každý na práci):

- *Která práce nejlépe zachytila proces narůstání?*
- *Která práce nejvíce vystihuje oblost/vzdušnost hračky?*
- *Která práce podle Vás nejvíce splnila všechna zadaná kritéria – zopakujeme je (proces narůstání, oblost, lehkost, pozadí)?*
- *Která práce je úplně jiná než ostatní? V čem?*

REFLEXE: *(Vaše reflexe po realizaci výtvarného zadání se žáky)*

Pozitiva:

- atraktivní forma studijní kresba/malby
- nafukovací hračka žáky vždy překvapí – zaujme (něco neobvyklého ve školním prostředí)
- i přes „líbivost/kýčovitost“ ztvárňovaného motivu výsledné práce nejsou prvoplánově „líbivé/roztomilé“

- výtvarný úkol je poměrně složitý, objevuje se v něm více výtvarných problémů, který žák má řešit. Každý žák si úkol řeší po svém – individuálně (forma individuálních konzultací v průběhu tvorby), většina žáků se zaměřuje primárně na výtvarné zachycení procesu nafukování, propojení jednotlivých fází (hlavní úkol), výtvarně zkušenější/zdatnější žáci řeší i „oblost, vzdušnost“ a konkrétní tvarosloví nafukovací hračky (studijní kresba/malba)
- výtvarné zadání umožňuje vznik velice různorodých zpracování – žáci jsou jimi sami překvapení – prostor pro individuální tvůrčí uchopení úkolu

Negativa (*co se nezdařilo, prosím zdůvodněte*)

- zadání by se mohlo více zaměřit na výtvarné řešení pozadí (pozadí je v úkolu „upozaděno“, nevěnuje se mu dostatek pozornosti)

Návrhy na zlepšení výtvarného zadání:

Přikládám další variace tohoto zadání, realizované s různými věkovými skupinami:

1) ZŠ 6. třída, formát A3, kresba obyčejnou tužkou, důraz na stínování (forma přibližující se více studijní kresbě), v závěru porovnávání jednotlivých kresebných přístupů, 3x45 min

2) ZŠ 7. třída, formát A2, malba vodovými barvami nebo kresba, důraz na zvolení komplementární dvojice barev (barevná kontrast), v závěru vyzdvižení/pochválení něčeho na každé žákovské práci

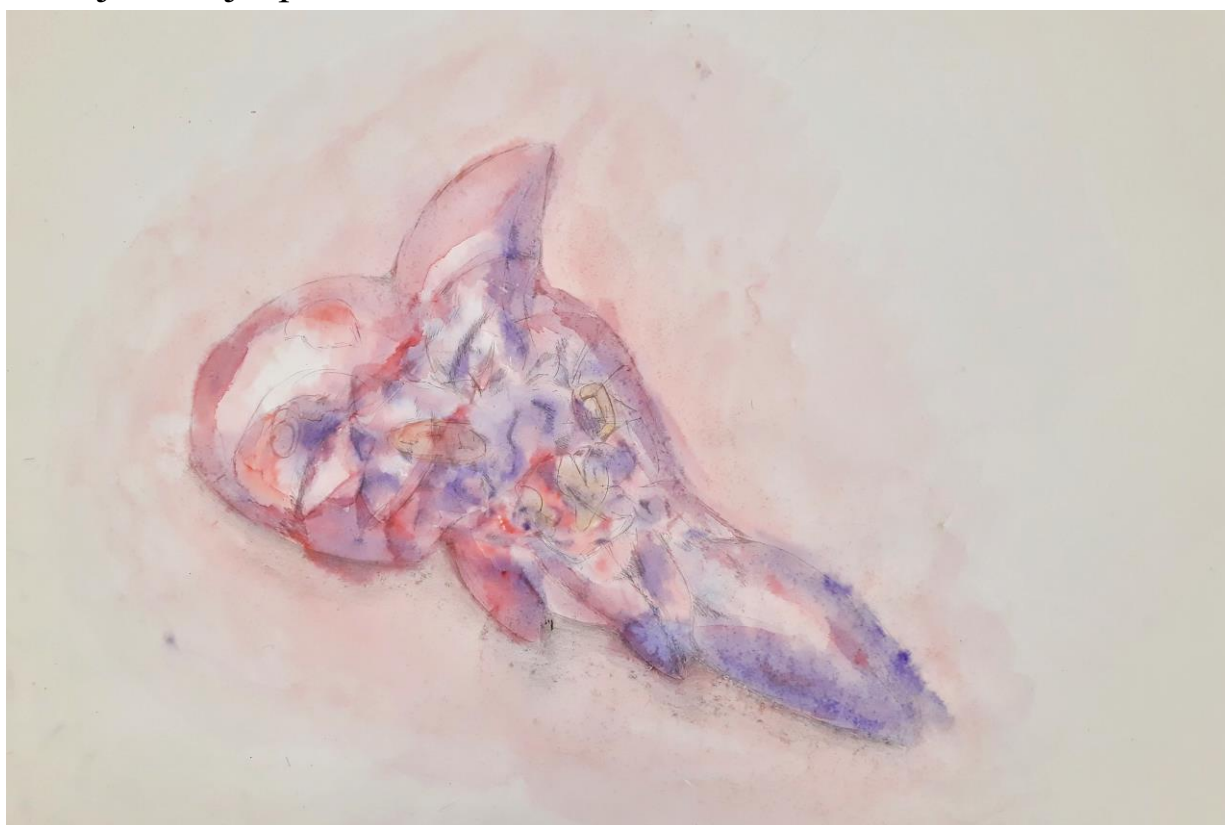
FOTODOKUMENTACE:

Průběh:

(doplňte prosím o fotografie průběžné tvorby žáků)

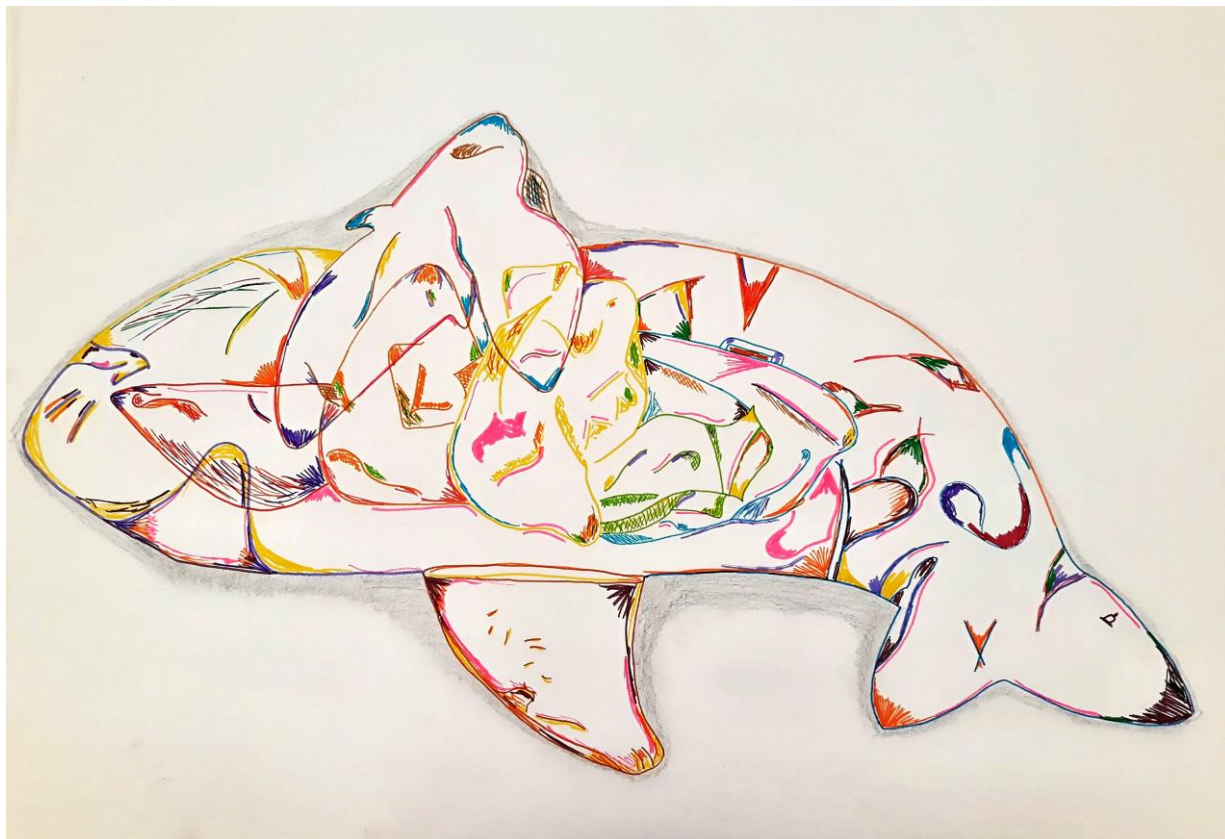
Vzniklé žákovské práce:
→ nejzdařilejší práce

Autor: žákyně 9. třídy, již 2. rokem chodí na volitelný seminář Estetiky, žákyně VO ZUŠ

Popis práce: Malířský přístup ke splnění úkolu, doplnění o jemné kontury tužkou, aby malba nesplývala v jeden nejasný „flek“. Růžová barva z modelu je zachována, ale sytost potlačena, zvolená barevnost (pastelový odstín růžové, světlá fialková) je více něžná a méně násilná. Stíny jsou naznačeny světle šedivými plochami, vzniklými šrafurou obyčejnou tužkou, pozadí je v podobných tónech růžové, směrem od hlavního motivu k okrajům se zesvětluje. Práci hodnotím jak skvělou z důvodu vystihnutí jednotlivých fází, procesu narůstání, ale i výtvarně podané jemnosti, lehkosti a oblosti nafukovací hračky. Zároveň oceňuji „poprání“ se s velkým formátem. Hlavní motiv by mohl být větší, ale vzhledem k ustupujícímu – zesvětlujícímu pozadí přitahuje svou pozornost i přes menší velikost. Práce jako celek svou něžností odkazuje k tématu dětství, nevinnosti, jemnosti.

→ průměrná práce

Autor: žákyně 9. třídy, již 2. rokem chodí na volitelný seminář Estetiky

Popis práce: Práci hodnotím jako zdařilou, představuje grafický přístup. Práce je tzv. graficky „čistá“, celkový dojem nic nekazí ani nenarušuje, práce není „upatlaná“. Pozadí je záměrně po konzultaci necháno bílé, nahrazuje ho světloune šedivý stín po obvodu celého objektu. Jde o jednoduchou lineární kresbu doplněnou o různé druhy šrafur (čáry, křížky, vybarvování). Zvolenou jásavou a sytou barevností fixek práce odkazuje také k dětství, hravosti, pocitu radosti. Ponechání bílých prázdných ploch může představovat onu „vzdušnost, nezátíženost“ nafukovací hračky.

→ odbytá práce

!!! Ukázka nekvalitně nafocených prací (pouze výřez z práce, perspektivní zkreslení, fotografie je rozmazaná, barevnost neodpovídá originálu, atd.) !!!

Autor: žákyně a žák 9. třídy, 1. rokem chodí na volitelný seminář Estetiky

Popis práce: Zpracování výtvarné práce neodpovídá časové dotaci – času, která měl žák nad prací aktivně strávit (nepracoval na úkolu, vyrušoval). Nejsou zachycené všechny jednotlivé fáze, z práce jsou patrné pouze 2, maximálně 3 – zmuchlaná hmota a pak finální tvar. **Na prvním obrázku konečný tvar vůbec nereflektuje tvarosloví modelu nafukovací hračky (ostrost a oddělenost ocasní ploutve! – taktéž „PRÁCE S CHYBOU“).** Na první práci se vůbec neobjevuje stínování – snaha o vystihnoutí jakéhokoli objemu (oblosti), pozadí je odbyté (čáry, pouze 1 odstín 1 barvy).

→ PRÁCE S CHYBOU

Autor: žákyně 7. třídy, 1. rokem chodí na volitelný seminář Estetiky (formát A3)

Popis práce: Práce je kresebně velmi zdařilá (expresivní kresba, stínování, používání více odstínů jedné barvy, práce s černou jemnou konturou, zachycení jednotlivých fází, nenásilný nástin pozadí), představuje studijní a analytický přístup. Žákyně však vědomě nedbala na požadavek ohledně kompozičního řešení – propojení jednotlivých fází kresby, zachycení procesu narůstání – to zde úplně chybí. Formulovaný výtvarný problém tedy vůbec nevyřešila, ani se o to nepokusila a už v počátku úkolu na zadání z části zcela rezignovala (i přes několik upozornění od učitele i spolužáků).